

# Op de drempel

De belangrijkste trends in de Nederlandse energiesector zijn niet in één jaar te vangen. Toch durf ik wel zes ontwikkelingen te noemen die bepalend in 2011 zijn geweest en waar we in 2012 onverkort mee te maken blijven houden.



Door  
Pieter Boot

De eerste is de discrepantie tussen benodigde investeringen en beschikbaar geld. Er zijn enorm veel investeringen nodig om een schone en betrouwbare energievoorziening tot stand te brengen. In de IEA scenario's speelt dit het meest in het transport, maar het zichtbaarst is het in de elektriciteitsvoorziening. Schone elektriciteit is veel kapitaalintensiever dan de huidige voorziening en vereist een zwaarder net. Daar staan lagere brandstofkosten tegenover. Maar de Europese energiebedrijven hebben niet veel geld in kas en banken lenen

niet meer uit. De netbedrijven worden door strenge toezichthouders in de gaten gehouden (ik kom daar later op terug). Nederland verkeert in een relatieve luxepositie met een groot bouwprogramma, maar ook hier gaan nieuwe projecten niet door. Hoe in zo'n situatie een nieuwe kerncentrale gefinancierd kan worden, is mij een raadsel. In België, Frankrijk en Engeland is het tekort nog nijpender en worden nieuwe beleidsinstrumenten overwogen of ingevoerd: een prijsvloer voor de CO<sub>2</sub>, tenders voor ook andere opwekking dan hernieuwbaar, of een capaciteitsmarkt. Als er geen internationale afstemming plaatsvindt, zal dat de Nederlandse situatie nog lastiger maken.

## Kernenergie

De tweede is uiteraard de ramp in Fukushima en vooral het Duitse antwoord daarop. De onmiddellijke stillegging van enkele en het geleidelijke vervolg daarop voor de overige kerncentrales tot 2022 heeft in het belangrijkste EU-land tot een geheel nieuwe situatie geleid. Het is van exporteur elektriciteitsimporteur geworden. De prijzen stijgen. Elektriciteitskabels van noord naar zuid zijn

nog harder nodig. De grote ondernemingen E.On en RWE hebben de winst dramatisch zien dalen en RWE voelt zich gedwongen met Gazprom over samenwerking te praten. Of Essent-centrales daar onderdeel van zijn is onbekend. Het Duitse model, waarin overheid en nationale kampioenen nauw samenwerken, moet zich opnieuw uitvinden. Nederland kijkt daar enigszins verbaasd naar. Dat ethische overwegingen het energiebeleid kunnen domineren is ons vreemd. Pragmatisme en nadruk op kosteneffectiviteit liggen ons meer. Maar we krijgen volop met de gevolgen van het Duitse beleid te maken.

## Gasrotonde

Ten derde is onverdroten doorgewerkt aan de gasrotonde. De Nordstream-gaspijp is gereed gekomen, we hebben Polen, de Oekraïne en Wit-Rusland minder nodig. De Duitse kernuitstap heeft het gas ook daar hernieuwde populariteit gebracht, zorgen om afhankelijkheid van Rusland zijn verdrongen. Het IEA schetst een gouden toekomst. De nieuwe LNG-terminal Gate in de Rotterdamse haven sluit Nederland aan op internationale LNG-verbindingen. Minister Verhagen verklaart dat gas niet langer alleen een transitiebrandstof is (op weg naar de duurzame voorziening), maar ook

een destination fuel kan zijn (daar onderdeel van). Dat is voor de gassector te hopen, maar wil het waar zijn, dan moet aan twee voorwaarden zijn voldaan: meer groen gas en een geleidelijke introductie van gas met Carbon Capture en Storage (CCS). Met de oprichting van de Stichting Groen Gas en de nieuwe SDE+ kreeg het groene gas in ons land een belangrijke impuls. Maar CCS heeft het moeilijk. Het verbod op CO<sub>2</sub>-opslag in het Noorden heeft het perspectief niet makkelijker gemaakt. De lage CO<sub>2</sub>-prijs biedt geen uitzicht op rendabele toepassing. En zonder CCS is een duurzame energiehuishouding duurder (elektriciteit) of onmogelijk (industrie). Waarnemers noemen 2012 dan ook het jaar van de waarheid.

## Routekaarten

Impliciet is zo een vierde punt aangestipt, de oriëntatie op de langere termijn. In het voorjaar van 2011 kwam een Europese klimaaroutekaart tot 2050 uit, onlangs volgde de Nederlandse. Weinig opgemerkt is de uitspraak hierin van staatssecretaris Atsma dat ook Nederland, onder voorwaarden, voor een Europees broeikasgasreductiedoel in 2030 is. Frankrijk, Duitsland en Engeland waren ons hierin al voorgegaan. Routekaarten zijn een eerste stap, ze

uitvoeren is een tweede. Dat wordt de opgave voor 2012.

## Lokale initiatieven

Een vijfde ontwikkeling is de opkomst van lokale initiatieven. Burgers en bedrijven gaan zelf aan de slag, lokale overheden ondersteunen dit. Minister Verhagen begreep deze tekens des tijds en sloot 59 Green Deals waarin het nationale beleid gaat trachten belemmeringen weg te nemen. Een cruciale factor hierbij wordt de modaliteit van de energiebelasting. Met een ruimere vrijstelling daarvan worden steeds meer hernieuwbare investeringen zonder subsidie rendabel. Het ministerie van Financiën is uiteraard bevreesd voor daling van een stabiele inkomstenbron. In theorie is het niet zo moeilijk daar oplossingen voor te bedenken, maar in 2012 zal blijken of dat ook gaat lukken.

## Netwerken

Als laatste noem ik het al aangestipte toegenomen belang van netwerken. Nederland heeft daarin een sterke uitgangspositie door de ervaring met ontbundeling in het lange afstandsverkeer en de helderheid die is gecreëerd bij distributiebedrijven. In 2012 zal blijken of de nationale netbedrijven TenneT en Gasunie hun financiële spanning kunnen oplossen.



Zeker zo interessant zijn de vele initiatieven gericht op intelligente netten. Een landelijk geheel van proefprojecten gaat dat ondersteunen en zal de informatie verduidelijken die nodig is om te bepalen of hier van een maatschappelijke baat sprake kan zijn, afgezet tegen de kosten.

Pieter Boot is verbonden aan het Planbureau voor de Leefomgeving. ■